

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 189 Zomer 2022

<p>Inhoud</p> <p>Uit het archief; de 3 Kuifleeuwerik Vreemde Wintertaling 4 Huiszwaluw monitoring 5 Vogeljaar 2021 6 Huismus Breda 7 Waarneming.nl 8 Huiszwaluw Breda 9 Vogelinventarisatie 10 De Scholekster 11 Lessen van vogels 13 Sperwer terreur 14 Met Brabants Landschap op 16 pad Lintje voor Wout van Gils 18 Dagje vogelen met Ad 19 Verschuren Natuurgebied de Lange 20 Maten/ de Moeren Bijzondere waarneming 21</p>	<p>'t Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris , uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar. Bank NL76 INGB 0001 0637 12</p> <p>Bestuur Bert van de Haar (voorzitter) Ger Duijf (secretaris) Ineke Buijnsters (PR & communicatie.) Kees Wijnen (penningmeester) Laurie Rijdsdijk (bio-secretaris) Vacant (coördinator werkgroepen)</p> <p>Vormgeving en opmaak Martin van Leest</p> <p>Redactie 't Hupke Martin van Leest Jan Benoist redactie@westbrabantsevvg.nl</p> <p>Vaste medewerkers Raymond van Breemen Piet van Iersel Hans van der Sanden Willem Veenhuizen Harry van Vugt Ria Lambregts (foto's) Ineke Buijnsters Wilma Rasink</p> <p>Tekstcorrectie Henriëtte Huijgens Ad Rijnen Albert de Hoon</p>	<p>De vrijheid is terug en het is al lang prachtig weer. Ideaal om er weer op uit te gaan en te genieten van alles dat groeit, bloeit, fluit en vliegt? We kunnen weer excursies geven en genieten van alle vogels die volop bezig zijn met het instandhouden van de soort. Ook in mijn tuin is er volop activiteit. Mezen, merels en heggenmussen zijn druk bezig met nestbouw/nestkast inrichten. Maar helaas hebben de heggenmussen besloten om het door hen gemaakte nest niet te betrekken. Waarschijnlijk is dit veroorzaakt door een kat die ik op de webcam heb kunnen vangen.</p> <p>Ik wil jullie even bijpraten over een aantal kwesties die de Vogelwerkgroep en Natuurplein de Baronie bezighouden. Zo is de vereniging procedures gestart tegen de sloop van het Amphiaziekenhuis aan de Langendijk omdat de projectontwikkelaar heeft verzuimd de juiste mitigerende maatregelen te nemen voor zowel Huismussen als vleermuizen. Ook is bezwaar gemaakt en een verzoek tot handhaving ingediend inzake de afgegeven ontheffing Wet Natuurbescherming voor het afschieten van zwanen in de Zonzeelse polder; t ook daar is niet voldaan aan de eisen die gesteld worden. Beide procedures zitten nog in de 'pijplijn', omdat de daarvoor verantwoordelijke instanties steeds de maximaal beschikbare termijnen gebruiken in plaats van de natuurbelangen zo snel mogelijk te behartigen. Daarnaast lopen er via Natuurplein de Baronie ook nog wat procedures. Als eerste is dat het opschorten van de start van de aanleg van het bedrijventerrein Everdenberg-Oost in Oosterhout: daar is midden op het terrein een buizerdnest aanwezig , aan de rand is een ransuilennesten er is ook nog een wezel gesignaleerd. De vereiste mitigerende maatregel zijn niet tijdig uitgevoerd. Ook is bezwaar gemaakt tegen het bouwen van een terras in de ecologische verbindingzone langs de Mark en bezwaar gemaakt en een verzoek tot handhaving ingediend tegen het verbouwen en gebruiken van een illegaal aanwezige veldschuur op het landgoed Klokkenberg. Tenslotte is Natuurplein de Baronie in gesprek over de 'uilenkamers' bij de nieuw aan te leggen wijk 'Woonakkers' in Teteringen. Er is afgesproken dat we in een klein gezelschap, bestaande uit ecologen en landschapsarchitecten, gemeente Breda en Natuurplein de Baronie met deelname Vogelwerkgroep, de details al vroegtijdig bespreken omtrent de inrichting, afscherming en het gebruik en beheer van deze 'uilenkamers'. We zullen er alles aan doen om de aanwezige uilen te beschermen en kansen te geven voor een langdurig voorkomen in dat gebied.</p> <p>Uw voorzitter Bert van der Haar</p>
<p>Van de redactie</p> <p>De vaste medewerkers, Raymond, Piet, Hans, Willem en Harry hebben ook deze keer voor de nodige kopij gezorgd waarvoor dank. Zoals we al jaren gewend zijn ontvangen we op de reactie elke kwartaal mooie vogelfoto's van Ria, ook dank daarvoor. Ineke en Wilma verzorgen de laatste jaren hun vaste rubriek , dank dank. En regelmatig krijgen we van onze leden leuke en interessante vogelverhalen binnen zodat er elk kwartaal weer n mooi Hupke op de mat valt. Al die teksten worden nagekeken/ gecorrigeerd door Henriette, Ad en Albert, Dank, dank , dank.</p> <p>Veel leesplezier.</p> <p>Jan en Martin</p>	<p>Wijze van aanleveren Kopij per email aanleveren als Word bestand zonder opmaak. Grafieken en tabellen en foto's apart aanleveren per email</p> <p>Website www.westbrabantsevvg.nl</p> <p>Webredactie Ger Duijf website@westbrabantsevvg.nl</p> <p>Volgend Hupke Verzenddatum 1 September Aanleveren kopij 1Augustus</p> <p>Wenst u t Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar; secr@westbrabantsevvg.nl</p> <p>Foto omslag: Ed van Zoonen</p> <p>'t Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door: Printwall Breda</p>	

Zoals de voorzitter Bert van de Haar al aangeeft 'We kunnen weer'.

Onze activiteiten zijn gestart en het is fijn om daarbij leden te ontmoeten.

Onze vrijwilligers hebben niet stilgezeten. Zo zijn de voorjaarscursussen alweer beëindigd en melden zich geïnteresseerden aan voor volgende cursussen.

We kunnen weer naar buiten voor onze excursies en genieten van lezingen. Zonder de andere lezingen tekort te doen was met name de lezing over Nachtzwaluwen bijzonder. Dr Ruben Evens wist de goed gevulde zaal te boeien met de resultaten van tien jaar onderzoek.

Degenen die er niet bij waren hebben iets gemist.

Ook de Algemene Ledenvergadering heeft weer plaatsgevonden. Ineke Buijnsters, bestuurslid PR en Communicatie, maakte in een heldere presentatie duidelijk dat de bij de Vogelwerkgroep aanwezige kennis moet worden overgedragen aan de nieuwe leden.

Ineke bracht de opbouw, in jaren lidmaatschap, van de vereniging in beeld met de daarbij aanwezige kennis en deed een oproep van die kennis te profiteren. Zonder tijdige overdracht kan veel kennis verloren gaan.

Het beheer van de financiën werd in orde bevonden door de kascommissie waarna décharge is verleend aan het bestuur. Frans Aarts en Martine Reuvers meldten zich aan voor de kascommissie over het verenigingsjaar 2022.

Een grote klus die ons het komende jaar wacht is de vernieuwing van de website.

Het project bestaat o.a. uit: brainstormen, teksten aanpassen, lay-out mee bedenken, foto- en filmmateriaal opnemen, mini-interviews afnemen, quotes verzamelen, "dode" links updaten en nieuwe toevoegen, schaduw draaien, live gaan en nog vele andere ondersteunende activiteiten.

Wil je meehelpen, meld je dan aan bij Ineke Buijnsters.

Ook de monitoring van een gedeelte van de Galderse Heide is een nieuwe uitdaging en mogelijk de start van een nieuwe werkgroep. Op verzoek van de gemeente Breda gaan de Vogelwerkgroep (vogels) en KNNV Breda (planten, insecten, vlinders. etc.) het gebied monitoren. Hierbij moet worden vastgesteld of het gevoerde nieuwe beheer de biodiversiteit in het gebied verbetert.

Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden bij onze voorzitter.

Kijk ook eens op onze website onder 'Wie helpt er mee?' wanneer u wilt bijdragen aan de activiteiten binnen onze vereniging.

Ger Duijf

De meeste vogels deugen

Op het idee gebracht door het boek van Rutger Bregman met de titel "De meeste mensen deugen" vroeg ik mij af hoe dat zit bij vogels. Maar al spoedig kwam ik tot het inzicht dat een vergelijking onmogelijk is. De mensheid bestaat uit één soort met alleen wat uiterlijke, niet van belang zijnde verschillen. Er zijn echter wereldwijd ongeveer tienduizend vogelsoorten in de meest uiteenlopende verschijningsvormen. Er zijn vogels van nog geen 10 gram zoals kolibries en er zijn vogels die tot wel 140 kilogram kunnen wegen zoals de Struisvogel. Die kan echter niet vliegen omdat hij te zwaar is, maar wel heel hard lopen, tot wel 70 kilometer per uur om zich bij dreiging uit de voeten te kunnen maken. Maar kunnen vliegen of niet, het zijn vogels want ze leggen eieren die uitgebroed moeten worden om voor nageslacht te zorgen. Om te concluderen dat vogels in menselijk opzicht deugen, wat feitelijk helemaal niet te beoordelen is, kunnen wij kijken wat ze doen om aan eten te komen. En dan niet wat ze onbewust mensen aan kunnen doen zoals het eten van graan op akkers. Wij mensen hebben lang geoordeeld over deze vogels. Ze werden goed of slecht gevonden en men ging de slechteriken vervolgen: hoe minder hoe beter. Dit ingrijpen verstoort echter het natuurlijk evenwicht en dat kan en kan tot problemen lijden. Hoe gaan de vele verschillende soorten met elkaar om? Dan kan het wel uitdraaien op moord en doodslag: de grootste en sterkste wint. In de loop van de evolutie is er echter een goed systeem ontstaan dat niet te verbeteren is. Ik ben tot de conclusie gekomen dat **alle vogels deugen** ook roofvogels en kraaien want zij zorgen voor een gezonde populatie door de oude, zieke en dode exemplaren te verwijderen zodat er alleen gezonde overblijven die dan voor goed nageslacht kunnen zorgen. Zo laten dus en niet ingrijpen.

Biemeus

De Kuifleeuwerik

Als je uit het warme zuiden, Spanje of Portugal komt mis je ze zeker. Vroeger was de Kuifleeuwerik een gewone stadsvogel, die zag je bijna overal. Wat is vroeger zul je zeggen? Dat was toen ik nog naar de lagere school ging zeg maar zestig jaar geleden. Ik woonde toen in Tilburg en daar noemde men het vogeltje de strontpikker omdat hij foerageerde op de zandpaden en vaak bij de poep van paarden te vinden was. Je had toen nog bijna geen auto's in de straat en je kon zonder al te veel opletten ook gewoon op straat spelen met de kinderen uit de buurt. Dat is nu wel anders. Je ziet ook geen Kuifleeuweriken meer, tenzij je naar Spanje gaat.

Eerste waarnemingen

Maar de eerste waarnemingen in het archief zijn uit de jaren zestig. De eerste is van Dick Lolcema, in Leur gedaan op 24 mei 1958. Daarna volgen er meer, en in de jaren zeventig tot? negentig gaat het aantal waarnemingen vooruit. Het blijkt dat de meeste in kleine groepjes werden gezien. Zoals blijkt uit de onderstaande tabel. Wat je ook ziet in deze tabel is dat het aantal waarnemingen sterk terugloopt, en dat is in heel Nederland het geval. In de jaren tachtig en negentig werden ze nog gezien bij de aanleg van nieuwbouw wijken waar nog zandwegen ?? en straten?? waren en voldoende voedsel te vinden was. De meeste waarnemingen in de werden in de jarentachtig gemeld uit het centrum van Breda, beetje typisch misschien. Waarom? Een goede vraag die niet meer beantwoord kan worden, denk ik. De meeste waarnemingen in de jaren negentig zijn afkomstig uit de Haagse Beemden, dan een wijk in aanbouw. Dat geeft deze vogel weer mogelijkheden tot broeden. De laatste waarneming is gedaan bij de Waterakkers in april 2020.

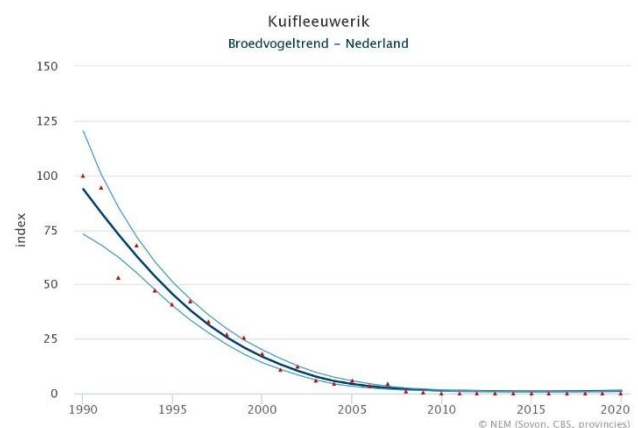
Talrijke broedvogel

In Zien is kennen (lit 1.) staat : Plaatselijk talrijke broedvogel op de zandgronden, het meest in het oosten en zuiden van ons land; in de winter zijn ze daar algemeen op straten en wegen van steden en dorpen, waar ze vaak in gezelschap van mussen de zaden uit de uitwerpselen van paarden pikken.

In het artikel van Pierre Marechal wordt ook aangegeven: de Kuifleeuwerik eet vooral zaden van granen en soms wat insecten. De achteruitgang die in de jaren negentig al duidelijk was geworden, werd door hem aan diverse oorzaken geweten. Hij noemt de sterke vermessing in het landelijk gebied. Het verdwijnen van paardenmest met halfverteerd voedsel, de toepassing van chemische herbiciden en het toegenomen verkeer hebben de voedselbasis en daarmee bioritme en voortplantingscyclus verstoord. De (verbeterde) bouwtechnieken hebben geleid tot enorme tijdswinst waardoor de lokaal ontwikkelende populaties van Kuifleeuweriken voortdurend werden gefrustreerd. Hierdoor komt het niet of nauwelijks tot populatie-overschotten voor de kolonisatie van geschikte elders gelegen terreinen. Geleidelijk aan zijn veel populaties en afzonderlijke territoria geïsoleerd geraakt.

In onderstaande grafiek (afkomstig van de website van Sovon) is de sterke achteruitgang goed zichtbaar. Maar die werd ook al beschreven in de broedvogelatlas uit 2002 "de populatie schattingen vormen voer voor melancholici: 3000 – 5000 paar in 1973- 1977, 1000 – 2000 paar in 1985- 86, 400 tot 450 paar in 1991 en 100 of minder vanaf 1997. In dit boek wordt de theorie van de paardenpoep in twijfel getrokken omdat het verminderde gebruik van het paard al eerder had plaats gevonden. Veel aannemelijker is de gedachte dat de huidige stedenbouw en de inrichting van de steden de nekslag zijn geweest voor deze vogelsoort.

periode	aantal getelde kuifleeuweriken	aantal waarnemingen in archief	gemiddeld aantal per waarneming
1951/60	2	2	1
1961/70	3	3	1
1971/80	43	21	2
1981/90	97	66	1,46
1991/00	174	82	2,12
2001/10	12	8	1,5
2011/20	4	3	1,3

Literatuur

1. Zien is kennen, Nol Binsbergen en D Mooij (1937).
2. Kluwen van mogelijke oorzaken bij achteruitgang van Kuifleeuwerik *Galerida cristata*; door Pierre Marechal; Het Vogeljaar 46 (1998) .
3. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998 – 2000; KNNV 2002.
4. Atlas van de West-Brabantse broedvogels, Swev, 2007.

Piet van Iersel

Vreemde Wintertaling

Tijdens een wandeling op de Vloeiweide in Rijsbergen op 27 maart jl. zag ik een mannetje Wintertaling. Wat meteen opviel was dat hij een blauwe snavel had. De Wintertaling zwom in een gemengde groep samen met drie Krakeenden en vier Wilde Eenden. Toen hij dichterbij kwam was duidelijk een kleurmerk te zien op zijn snavel. Ik voerde de code in op Birdring, een handige app die de gegevens uploadt naar desbetreffende website om te zien waar de vogel is voorzien van de kleurcode. Maar het vreemde snavelmerk was niet bekend bij Birdring zodat ik de gegevens niet kon verzenden. Thuis heb ik na enig speurwerk op het internet via het forum van waarneming.nl achterhaald wie deze vogel heeft voorzien van het kleurmerk (zadel) op zijn snavel. De Wintertaling is in Portugal voorzien van zijn kleurmerk. Via <http://www.pt-ducks.com> vond ik als contactpersoon David Rodrigues. Ik heb David foto's en een kaartje gestuurd met de coördinaten waar ik deze vogel had gezien. Een dag later kreeg ik een antwoord van David waarin hij mij bedankte voor het opsturen van de gegevens. Hij meldde dat de Wintertaling deel uitmaakte van een onderzoek en dat hij binnenkort meer gegevens zou opsturen. Omdat ik die nog niet gekregen heb weet ik dus niet waar deze vogel vandaan komt.

Foto Raymond van Breemen ♂ Wintertaling

Op de website die ik heb geraadpleegd staat een filmpje en is te zien hoe het kleurmerk word aangebracht op de snavel van de eend. Met een nylon draad word het kleurmerk bevestigd door de neusgaten in de snavel , waarna het op maat word geknipt. Vervolgens worden beide uiteinden aan weerszijde van de snavel met een aansteker tot een sluiting gesmolten zodat de bevestiging niet losschiet. Door het aanbrengen van het kleurmerk ziet de vogel er enigszins bizar uit.

Ik moest meteen denken aan het boek dat ik recent heb gelezen, De zintuigen van vogels, van Tim Birkhead (een aanrader). In het boek staat beschreven hoe gevoelig eendensnavels zijn. Ik ga er vanuit dat het welzijn van de vogels bij onze Portugese collega-vogelaars ook hoog in het vaandel staat en dat het onderzoek bijdraagt aan de bescherming van vogels.

Ik kijk al heel wat jaren watervogels en heb menig kleurring (dan gaat het om ringen om de hals of soms een kleurring om de poot) doorgegeven, maar een snavelmerk heb ik nooit eerder gezien. Meerdere actieve vogelaars die ik sprak hadden ook nog nooit een snavelkleurmerk gezien bij een watervogel.

Ik ben benieuwd of ik nog iets hoor van David uit Portugal onder andere over waar de Wintertaling is voorzien van zijn kleurmerk.

Bronnen

<http://www.pt-ducks.com>

De zintuigen van vogels, Tim Birkhead ISBN 978 90 234 7724 2

Raymond van Breemen

Stadsvogels en de bewoners van Thebe Aeneas

Één ding is zeker, de vogelspotochtend vanuit het verpleeghuis op 19 april was een groot succes.

Willem Veenhuizen en Jan Benoist hadden als uitgangspunt: deze mensen gaan wij geen lezing geven. Nee, we gaan er, na een korte inleiding met beeldmateriaal, op uit, samen met verzorgers, vrijwilligers en leerlingen van een basisschool, die de rolstoelen van de bewoners voortduwden in het Zartpark. Uitleg volop, daarna gezellig aan de koffie.

Mijn mening: zo neem je de verpleegden serieus, maar verbind je ook groepen met elkaar.

En de stadsvogels krijgen aandacht!

Dit verdient een vervolg. Willem en Jan: bedankt!

Hettie van Lint-Dielen

Huiszwaluw-monitoring 2021

In 2021 zijn weer huiszwaluwnesten geteld op vaste locaties door een aantal leden.

Er zijn jaarlijks natuurlijke fluctuaties maar circa tweehonderd nesten minder dan in 2019 geeft te denken.

De gegevens zijn doorgegeven aan Sovon.

Harry van Vugt

Plaats	teller	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Willem									
Hoge Vucht	Veenhuizen	32	34	37	39	36	38	50	57	49
	Willem									
Rietdijk	Veenhuizen	9	4	7	3	5	2	2	1	0
	Willem									
Waterzuivering	Veenhuizen			n.g	22	15	0	0	0	0
Teteringen	Marieta Peters	55	54	59	56	45	42	48	38	33
Ulvenhout, Beekdal	Harry van Vugt	5	5	4	2	3	4	3	2	0
Rijsbergseweg	Jan Benoist	20	24	7	2	0	1	3	0	0
de Rith	Jan Benoist		24	17	14	20	23	59	42	25
Oudenbosch	John Frijters	84	70	61	60	69	61	58	58	58
Achtmaalseweg	Harry van Vugt	5	13	7	5	2	2	0	0	0
Heensepolder	Harry van Vugt	57	66	53	61	88	84	92	97	102
Beneden Sas	Harry van Vugt	n.g.	20	24	29	37	45	49	51	38
Made	Rene van Gils	15	12	14	14	16	16	15	15	7
Drimmelen	Rene van Gils	52	56	39	35	22	20	23	25	23
Terheyden	Cees Huyben	52	54	51	53	53	62	68	69	63
Schuddenbeurs	Harry van Vugt	96	50	51	33	23	30	49	69	69
Hamseweg	Harry van Vugt	34	41	26	31	18	33	46	56	57
Amalia hoeve	Harry van Vugt	140	149	82	117	169	154	180	159	129
Kwestius	Harry van Vugt	n.g.	60	48	64	101	109	109	71	38
Keizersveer	Harry van Vugt	37	32	33	24	16	20	20	20	0
Spieringpolder	Harry van Vugt	27	26	33	13	15	15	17	12	13
Witboomkil	Harry van Vugt	113	114	82	57	64	52	71	67	45
Stenenmuur	Harry van Vugt	21	8	2	3	0	0	0	2	0
Kooike	Harry van Vugt			nieuw	6	17	49	97	72	72
Bevert	Harry van Vugt			nieuw	55	49	100	102	101	101
Zalmpje	Harry van Vugt			nieuw	16	18	30	68	33	24
Bandijk 32-43	Harry van Vugt			57	42	54	57	64	23	27
TOTAAL		854	916	794	856	955	1049	1293	1140	973

Andere voedselbron?

Krakeend

Langs de Boven Mark ter hoogte van Ulvenhout foerageren iedere winter zo'n honderd Meerkoeten. Meerkoeten eten daar gras. Wat opvalt is dat er Krakeenden bij lopen die ook gras eten. Krakeenden zijn grondeleenden. Die steken hun kop in het water om voedsel te bemachtigen. De enige soort eend die gras eet zoals ganzen, is de Smient.

Grote Canadese Gans

In de mist naderde ik de ijsbaan bij Bouvigne. De ijsbaan wordt in de winter onder water gezet, daarbuiten is het grasland. Van veraf zag ik zeker honderd witte punten boven het water uitsteken. Bij aankomst bleken dat de achterwerken van Grote Canadese Ganzen te zijn die met hun kop onder water voedsel aan het zoeken waren. Vreemd, want vrijwel altijd eten ze gras op het droge.

Koereiger

Van oorsprong komen Koereigers uit Afrika. Ze zoeken hun (dierlijke) voedsel in moerassen en tussen vee. Runderen schoffelen allerlei diertjes op en Koereigers pikken die tussen de poten van de dieren vandaan. Begin vorige eeuw zijn ze overgestoken naar Zuid-Europa, en later naar Noord- en Zuid-Amerika. Intussen wordt deze vogel ook in Nederland gezien, niet vaak maar wel steeds meer. In januari 2022 verbleef er een Koereiger in de Zonzeelse polder. Maar koeien staan in de winter op stal. Daar had de vogel een oplossing voor gevonden door bij en tussen Knobbelzwanen voedsel te zoeken.

Harry van Vugt

Vogeljaar 2021

In de derde week van februari lag er sneeuw en ijs. Daardoor werden er meer Patrijzen en Houtsnippen waargenomen omdat ze beter zichtbaar werden. Kerkuilen en IJsvogels kregen het zwaar te verduren. Kolganzen en Toendrarietganzen kwamen in gebruikelijke aantallen bij ons de winter doorbrengen. Kleine Zwanen kwamen weer afzakken maar iedere winter nu in kleiner aantal.

In april was het wisselvallig weer maar vooral koud. Tuinfluiters, Grasmussen en Braamsluipers kwamen later dan gebruikelijk terug. Waarschijnlijk zorgde de aanhoudende noordelijke wind en de koude voor vertraging tijdens hun reis vanuit Afrika naar de broedgebieden. Door het natte voorjaar bleef de waterstand op plassen en vennen op peil, waardoor daar meer watervogels kwamen broeden dan in de droge jaren 2019 en 2020. Er zijn nog maar enkele Wielewalen gehoord. Zomertortels zijn bijna verdwenen. Nachtegalen werden op meer plaatsen gehoord. Cetti's Zangers zaten in veel natte biotopen te zingen. Ook de Koekoek was te horen in meer gebieden dan voorgaande jaren.

Een kleine populatie Geelgorzen hield stand in enkele reservaten langs de grens. De opmars van de Middelste Bonte Specht zette gestaag door. Van de Grauwe Klauwier zijn zestien broedplaatsen gevonden, twee meer dan in 2020. Met de Patrijs blijft het tobben, behalve in het Land van Altena waar speciale maatregelen zijn genomen waar de soort met succes gebruik van maakt. Boerenlandvogels zoals Veldleeuwierik, Graspieper en Gele Kwikstaart namen nog steeds in aantal af. Kwartels werden weinig gehoord. Raven waren nieuwe broedvogels in onze streek. In drie gebieden werden ze regelmatig waargenomen maar het broeden is moeilijk vast te stellen. Weidevogels zoals Kievit, Scholekster en Grutto nemen nog steeds in aantal af, evenals de Wulp. Met de Tureluur gaat het redelijk door de aanleg van natte gebieden. Watervogels als Krakeend, Slobeend, Wintertaling en Kuifeend doen het goed, in tegenstelling tot de Wilde Eend die om onbekende reden(en) afneemt. Ondanks vervolging zijn Grauwe Ganzen en Grote Canadese Ganzen op veel plaatsen aanwezig, gelukkig veelal in reservaten.

De ijsvogelstand heeft zich niet hersteld. In de Biesbosch hebben drie paar Visarenden acht jongen grootgebracht. Twee nesten van Zeearenden zijn omgewaaid en deze vogels hebben geen jongen voortgebracht. De najaarstrek verliep vrij normaal, maar er waren minder Kramsvogels, Koperwieken, Vinken en Kepen waar te nemen.

Harry van Vugt

Huismussen: de meest beschermde vogels in Breda

Jullie hadden het misschien niet verwacht, maar door de geldende wetgeving is dat wel zo. De bedreigde rode-lijstsoort Huismus wordt door de aard van het beestje goed beschermd. Het is een zogenaamd jaarrond beschermde soort, met dezelfde status als de Steenuil.

In het boek: Vogels houden van Breda (2009) is natuurlijk ook aandacht aan deze soort besteed, met als resultaat een verspreidingskaart: toen waren er 1140 territoria geteld. Met name in de industriegebieden deed hij het toen slecht en in andere wijken juist goed. Bijvoorbeeld in de Lage Vucht en de Belcrum vonden we toen hoge dichtheden. Maar in tien tot vijftien jaar kan er veel veranderen.

Nieuwe projecten

Al in 2019 is het huismussenproject bij de renovatie van woningen in het Brabantpark onder jullie aandacht gebracht (zie Hupke 182 en 184). Hier zijn inmiddels de huizen gerenoveerd, waarbij de woningen nieuwe dakisolatie kregen en zonnecollectoren op de daken kwamen. Kortom, alle gerenoveerde woningen hebben nieuwe dakpannen gekregen, maar dan wel met speciaal voor mussen geschikte onderkomens. In totaal liggen er maar liefst 240 mussenpannen. Maar wat blijkt: de mussen zijn eigenwijs en blijven bij de niet-gerenoveerde woningen wonen. Ik heb dat zelf dit jaar nog diverse keren bekeken en helaas is tot nu nog geen enkele van de mussenpannen in gebruik genomen. Jammer, want het heeft de woningbouwcorporatie veel geld gekost om tijdig de juiste mitigerende maatregelen te treffen.

In de Hoge Vucht zag ik een stel nieuwe nestkasten hangen in het verlengde van de Vierlingstraat (Lieven de Keystraat en Phillips Schonckstraat) die bewoond waren. Nu ken ik de woningcorporatie niet dit heeft gedaan, maar deze donkere kasten leken er nieuw te zijn gehangen. Ze werden bewoond door roepende huismusmannetjes. (zie foto).

Huismussen en vleurmuizen kasten in de wijk Wisselaar. (foto Piet van Iersel)

Dat is wel bijzonder gezien de andere inspanningen voor Huismussen. Ook bij de Zonnebekerstraat en de Harelbekerstraat zouden in verband met renovaties nieuwe nestkasten (64 stuks type Falkenstein) zijn aangebracht. Maar bij mijn laatste bezoek aan deze straten in april 2022 was geen van deze nestkasten te vinden, wel ingemetselde stenen voor de Gierzwaluw. Ik zag wel enkele roepende mannetjes Huismus, en ook een enkele Huismus die probeerde onder een zijpan van een zijgevel te komen, wat ook lukte. Tevens zag ik enkele Huismussen verdwijnen bij de nieuwe schoorstenen aan de achterkant van de woningen. Maar vorig jaar ben ik er met Willem Veenhuizen gaan kijken en toen zagen we nog overal Huismussen die bij de dakgoot zaten te roepen. Daarvoor hadden enkele burgers ook nestkasten gehangen. Gezien de renovatie-aanpak van het dak is het voor de mussen hier een heel stuk moeilijker geworden.

FOTO, RIA LAMBREGTS

Het voormalige Amphia ziekenhuis Langendijk

Op 7 oktober 2021 waren we met de ontwikkelaars van dit gebied aanwezig om te zien waar de Huismussen hier wonen. Ze waren al eerder in 2021 ten behoeve van de ontwikkeling van dit gebied door BRO geïnventariseerd. Ze bewoonden het gebouw van de oogpolikliniek , oorspronkelijk zusterhuis De Meer. Het dak daar bleek zeer geschikt voor de Huismussen, die hadden (volgens BRO) vijf nesten gemaakt. Dat ze daar al lang wonen is gebleken uit de waarnemingen die diverse leden van de Vogelwerkgroep door de tijd heen gedaan hebben. Er is inmiddels veel gebeurd. Daar kunnen Hannie van Gils en Joost Barendrecht een heel verhaal over schrijven, dat ga ik maar niet herhalen. De ontwikkelingsmaatschappij heeft weliswaar mitigerende voorzieningen getroffen, maar die worden nog niet gebruikt; ze hangen op grote hoogte aan enkele flats en aan huizen die mogelijk te ver weg zijn. Wel wonen er nu nog steeds Huismussen zodat het pand niet kan worden afgebroken.

Het B5 project bij de Driesprong

In Breda is dit project opgezet rond de Driesprong. (zie ook Hupke 186) Er zijn drie nieuwbouwprojecten gerealiseerd waar neststenen voor Huismussen en Gierzwaluwen zijn ingebouwd en ook spleten voor vleermuizen. Drie waarnemingsrondes vorig jaar zijn inmiddels afgerond. Wij als leden van de Vogelwerkgroep deden natuurlijk de vogels. Helaas heeft geen enkele ronde vorig jaar geleid tot waarneming van vogels die gebruik maken van de nieuwe nestgelegenheden. Er zitten wel Huismussen in de buurt, maar die moeten denk ik de nieuwe nestgelegenheid nog ontdekken. Gelukkig zag ik vorig een keer een Zwarte Roodstaart uit een neststeen vliegen en op het dak gaan zitten zingen. Dit jaar deden we het nog eens en op de eerste ronde ontdekten we in vier nestkasten Kauwen, in één een Holenduif , in twee stenen een Koolmees en op een andere plek wederom een Zwarte Roodstaart. Kennelijk is de woningnood onder de Kauwen het hoogst, want daar zijn de neststenen niet voor bedoeld, maar ze hebben ze wel in gebruik genomen.

Oproep

Wat is er nu gemakkelijker dan zoeken naar tjilpende Huismussen in het voorjaar? Dat kan toch elk lid van de vereniging zou je denken. Mijn verzoek is eenvoudig: noteer de roepende mannetjes in waarneming.nl. Je doet goed werk voor de huismus en voor de bescherming van de soort in Breda. Mogelijk kunnen we dan de woningbouwcorporaties hulp bieden.

Piet van Iersel

FOTO, RIA LAMBREGTS

Waarneming.nl

Met gegevens van waarneming.nl is het mogelijk een indruk te krijgen van de vogelbevolking van een gebied: neemt een soort daar af of toe, komen er veel of weinig verschillende soorten voor enz. De gegevens moeten gebruikt kunnen worden voor onderzoek.

Door met de gegevens aan de slag te gaan kunnen geïnteresseerden zien hoe belangrijk een broedgebied of overwinteringsgebied is voor een soort. Daarom een vriendelijk verzoek. Geef de juiste aantallen door of maak een zo goed mogelijke schatting van de aantallen vogels die je ziet. Als je een groep ganzen ziet en je geeft alleen de soort door, door bij aantal '1' vogel aan te geven, dan zegt dit weinig over een gebied. Zitten er 2000 ganzen, dan is dit een belangrijk foerageergebied voor ganzen en heeft je waarneming veel meer waarde.

Geef 'twee vogels' aan als je aangeeft een 'paar in broedbiotoop'.

Geef zo uitgebreid mogelijk weer wat je ziet, bijvoorbeeld man, vrouw, juveniel, zingend, baltsend, overvliegend . Je kunt bij de 'groepssamenstelling' aangeven dat een groep van tien eenden bestaat uit zes mannetjes, adult, een vrouwtje, adult, en drie juvenielen.

Als je met een groepje op stap gaat, spreek dan af wie de gegevens ter plaatse op waarneming.nl zet. Als ieder van de groep zijn eigen waarnemingen invoert ,wordt het erg onduidelijk om hoeveel vogels het in werkelijkheid gaat. De gegevens worden namelijk nooit door ieder lid van de betreffende groep op dezelfde plaats ingevoerd. Dit kan tientallen meters afwijken. Als je met vier personen op stap bent, dan lijkt het alsof er vier Kleine Bonte Spechten zitten in plaats van één. Voor algemeen voorkomende soorten is dit niet zo'n probleem; of er nu een of vier Tjifjafjes zitten, maakt niet zoveel uit. Wil je de vogels die je op een gezamenlijke tocht zag ook op je live-list hebben? Maak dan gebruik van de mogelijkheid op waarneming.nl om de waarnemingen van de tocht te kopiëren.

Opmerkingen bij 'toelichting' worden niet gebruikt voor onderzoek. Toch zou zo'n opmerking wel interessant kunnen zijn voor iemand die een waarneming bekijkt .

Hans van der Sanden

HUISZWALUW (*Delichon urbicum*) in Breda 2021

De Huiszwaluwpopulatie in de bebouwde kom van Breda is dit jaar, sinds de vestigingen uit 2011, enigszins afgenomen.

De broedlocaties bevinden zich in het noorden van Breda, in de wijk de Hoge Vucht, omgeving Victor Hortastraat, Cornelis Florisstraat, en in Wisselaar, omgeving Kaprijkstraat.

Jaar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Succes	4	21	32	34	36 +1?	39+3?	36+2?	38+1?	50	57+2?	49+1?

Dit seizoen een afname met acht nesten. Polar- en Roelandstraat, aan een kopse kant van het huizenblok aan de noordzijde, waren de zeven nesten van vorig jaar verdwenen, alleen de oude kleiranden waren zichtbaar. Zelzatestraat bleef gelukkig hoog scoren met maar weer 16 nesten. Van de 4 wit overgeschilderde nesten waren er zelfs 3 bezet. Vorig jaar maar 1. Een van de eerste vestigingen in de Leon van Heilstraat zelfs van 3 naar 5 nesten!!

In het buitengebied, omgeving Rietdijk geen nesten meer aangetroffen, misschien 1? Nabij de Asterdhoeve ook niets meer, deze locatie is geheel gerenoveerd tot extra horeca gelegenheid.

Huiszwaluwtilen

De Huiszwaluwtil in de Waterdonken laat nog steeds geen positief resultaat zien. Terwijl de zwaluwen toch in de nabijheid nestelen.

De houtsingel aan de noordzijde zal gesnoeid dienen te worden, de takken groeien te dicht naar de til toe, dit belemmert het vrij aanvliegen van de Huiszwaluwen.

Ook de til nabij de Waterzuivering Nieuwveer, geen resultaat. Waterzuivering Nieuwveer, de silo, wederom in het geheel geen nesten aanwezig!! In de silo wel enkele Boerenzwaluwnesten, doch minder dan vorig jaar.

in 2015, 43 nesten en 2?, 2016, 42 nesten en 3?, zelfs 64 met Nieuwveer erbij., 2017 56 nesten +3?, 2018 40+2? Broedgevallen, 2019 52 nesten en 1? 2020 58+2? **2021 49+2?**

Samenvattend

2021, voor de stad Breda, voor het eerst een lichte afname. Zo aan de rand van de Lage Vuchtpolders zien we hier nog steeds een goede voedselsituatie en er is altijd wel bouw materiaal aanwezig in de steeds vochtiger wordende polders!! Landelijk zien we de laatste jaren een stabilisatie en zelfs een lichte toename van de Huiszwaluwenstand. Ten opzichte van de jaren '90. Alleen plaatselijk kan dit enorm wisselen vanwege slechtere of verdwenen milieuomstandigheden. We houden u op de hoogte.

Willem Veenhuizen.

FOTO, WVG MIDDENBRABANT

De lange adem van de vogelinventarisatie

En toen was het ineens december 2021. Ik had me een slag in de rondte gewerkt om studenten, opdrachtgevers en mijn baas tevreden te stellen en me ook nog geworpen op het vervaardigen van ellenlange Sinterklaasgedichten. Maar toen had ik ineens vakantie. Twee weken lang zou ik achterstallige karweitjes gaan doen, mijn administratie uitmesten en nog zo wat dingen, maar uiteindelijk heb ik vooral gewandeld en vogels gekeken.

Twee van de ijkpunten in december zijn de PTT-tellingen die ik voor Sovon uitvoer. PTT staat voor 'Punt Transect Tellingen' die erop neerkomen dat je op twintig vaste punten exact vijf minuten alle vogels telt die je ziet of hoort. Dat hoor je te doen in de periode 15 december t/m 1 januari met de bedoeling een beeld te krijgen van de 'gewone' wintervogels in Nederland. Een van beide PTT-routes die ik inventariseer heb ik 'Boven-Mark' gedoopt en heb ik zelf uitgezet. Hij loopt van Heusdenhout, grofweg via de Loevesteinstraat en het Koolpad en de Bavelse laan naar de Duivelsbrug. Vanaf daar volg ik de Mark stroomopwaarts tot aan de Markbrug aan de Belgische grens, en dan via de Goudbergseweg tot aan het Zwarte Goor, waar zich het eindpunt bevindt. Dat doe ik dan in ongeveer vier uur tijd. Een mooi stukje fietsen en vogels kijken, meestal met thermo-ondergoed aan, want je koelt behoorlijk af van dat honderd minuten stilstaan, turen en luisteren.

Het idee van het PTT-project is dat door elk jaar dezelfde inventarisatie-inspanning te doen je een eerlijk beeld krijgt van de aantalsontwikkelingen van de verschillende vogelsoorten. Nou kunnen die van jaar tot jaar nogal fluctueren, dus moet je een lange adem hebben om duidelijke trends te onderscheiden. Nou, die lange adem heb ik. Ik ben ermee begonnen toen ik een klein jaar in Breda woonde, in 1997 en heb, met uitzondering van 2011 (verhuizing) en 2014 (vastgelopen in de sneeuw), elk jaar trouw geteld. En in die tijd is er best veel veranderd.

In 1997 had ik de route uitgezet en punten uitgekozen die mij interessant voor vogels leken, zodat er in ieder geval wat te tellen zou zijn. Het was dan ook even schrikken toen door de enorme uitbreiding van het Amphiaziekenhuis de sportvelden op de hoek van de Claudius Prinsenlaan en de Verlengde Poolseweg (wat bevatten die straatnamen toch vaak een hoop geschiedenis!) zowel de velden verdwenen als de populieren die er omheen stonden. Dit punt is nu een vogelwoestijn geworden. Daar staat tegenover dat op veel plekken aan natuurontwikkeling is gedaan, zoals langs de Boven-Mark. De nieuwe meanders en de vistrappen geven een nieuwe dynamiek die er voorheen niet was.

Alles bij elkaar heb ik langs de route nu 88 vogelsoorten waargenomen en meer dan 40.000 vogels geteld.

Gemiddeld zie ik iets meer dan 40 soorten per telling (variërend van 34 tot 48 soorten) en tel ik de laatste jaren ongeveer 2.000 vogels per keer. De talrijkste soorten zijn Kokmeeuw, Houtduif en Grote Canadese Gans. Van acht soorten heb ik er in alle jaren slechts één waargenomen, zoals van Goudvink, Scholekster en Grote Zaagbek. Het aantal soorten is in die tijd nagenoeg constant gebleven (met een kleine toename) en het aantal exemplaren lijkt rond de 2.000 gestabiliseerd.

Natuurlijk moet je er wel rekening mee houden dat de trends kunnen worden beïnvloed door allerlei verwachte en onverwachte zaken, zelfs als je alles ieder jaar op dezelfde manier probeert te doen. Er kan sneeuw liggen, er kan merelsterfte zijn opgetreden, of de waarnemer kan door zijn lange adem minder goed functioneren. Volgens Rob Bijlsma kan het wel zo zijn dat inventariseerders van boven de vijftig jaar nog wel Goudhaantjes horen, maar ze weten niet welke ze missen! Hij raadt oudere vogelaars aan om detailonderzoek te doen en de inventariseringen aan de jonkies over te laten. Zie dit dus dan maar als een uitnodiging en een aansporing.

Leo Nagelkerke

FOTO'S MARTIN VAN LEEST

Scholekster, *Haematopus ostralegus*

De Scholekster is een zwart-witte steltloper uit de familie scholeksters. Over de wereld verspreid leven elf verschillende scholekstersoorten, steeds in een zwart of bont verenkleed. Koddige, drukdoende vogels die elkaar, vooral in het voorjaar, luid roepend achternazitten. Vogelaars noemen hen ook wel bonte piet.

De naam

De wetenschappelijke naam van de Scholekster is *Haematopus ostralegus*. De naam van deze vogel is moeilijk te verklaren. 'Ekster' is duidelijk, het verwijst naar het zwart-witte verenkleed van de Ekster, *Pica pica*. Het woord 'schol' is te vertalen als 'schel'. Dit lijkt op het Engelse woord 'shell' dat naar het hoofdvoedsel schelpdieren verwijst. Streeknamen zijn Bonte Piet, Scholjak, Lieuw, Zeekieft, Zee-ekster, Strandkieft en Strânljip (Fri).

Kenmerken

De Scholeksters verschillen van andere grote bont gevlekte steltlopers door de lange oranje snavel en vrij lange rozerode poten. Rond de ogen hebben ze een oranje ring. Ze hebben een zwarte kop, borst en bovendelen, contrasterend met witte onderdelen. Bij de vrouwtjes is het zwart wat minder fel. Ze hebben een zwarte keel in de zomer en in de winter een witte keelvlak. Eerstejaars hebben vaak tot in de zomer van het tweede kalenderjaar de witte keelvlak. Jonge vogels hebben een donkere snavelpunt. De snavel van de Scholekster slijt hard maar groeit ook hard. Op het wad is de snavel stomp. Ze eten daar veel schelpdieren zoals kokkels en mosselen en gebruiken de snavel als een soort beitel om de schelpen te openen. In het binnenland eten ze veel wormen en emelten en is de snavel puntiger. In de vlucht vallen de witte vleugelstreep en witte stuit op. De staart is wit met een zwarte eindband. De vlucht is snel met een korte vleugelslag. De lengte van de Scholekster in gestrekte houding is 40-45 centimeter en de spanwijdte is 80-86 centimeter

In Nederland broedt ongeveer 30 procent van alle Scholeksters van de nominaat-vorm, *Haematopus ostralegus ostralegus*. Scholeksters zijn zeer luidruchtig, ook 's nachts. De normale roep van de Scholekster is een schelle doordringende roep 'kliep' en een korter 'pik pik'. Ook hebben ze een luide gemeenschappelijke fluitende baltsroep 'tepiet tepiet tepiet'. Langzaam beginnend en variërend in volume en tempo. Bij hun nest alarmeren ze hardnekkig en achtervolgen kraaien, meeuwen en andere vogels om ze te verjagen.

Ze vertonen een merkwaardig gedrag, meestal aan de rand van de territoria. Ze lopen dan opgewonden 'tepietend' in kleine groepjes met naar beneden gerichte koppen heen en weer. Aan zo'n ceremonie komt plotseling weer een einde.

Voorkomen

Ze komen voor aan de kust, in de duinen, in natuurgebieden en op het boerenland en soms op de bebouwing. De grootste dichtheden zijn in ons land te vinden in het westen en noorden van het land, vooral op de kwelders en in open polders.

Scholeksters hebben net als andere weidevogels een voorkeur voor een open landschap met zo min mogelijk uitzichtbepurende landschapselementen. Predatoren kunnen dan op tijd worden opgemerkt en weggejaagd. Ook platte landschapselementen zoals wegen kunnen verstoring opleveren door de bewegingen van de gebruikers. Het resultaat van deze verstoring is dat Scholeksters en andere weidevogels een bepaalde afstand houden tot dergelijke landschapselementen, wanneer ze een geschikte broedplaats kiezen. Met als gevolg een verminderde dichtheid in vergelijking met een situatie waar deze landschapselementen ontbreken. Literatuuronderzoek laat zien dat Scholeksters, Kieviten en Grutto's inderdaad afstand houden tot uitzichtbepurende landschapselementen. Voor snelwegen, stads- en dorpsranden kan die afstand meer dan een kilometer bedragen. De grootste verstoring treedt uiteraard op bij een hoge gebruiksdruk. Ook natuurlijke elementen zoals bosranden en rietvelden hebben een negatieve invloed op de vestigingsmogelijkheden voor weidevogels, hoewel de verschillende soorten wel verschillen in hun tolerantie van de verschillende verstoringen. De Scholekster is het meest tolerant, de Grutto, *Limosa limosa*, het minst.

Jonge Scholeksters die nog niet broeden verzamelen zich in het voorjaar in groepen, een zogenaamde scholekstersoos. Ook in het binnenland houden broedende vogels zich enige tijd op in een dergelijke soos. Wat de precieze functie is van zo'n soos is niet bekend.

Scholeksters ontbreken in bosrijke streken en het kleinschalige cultuurlandschap. De in het binnenland broedende Scholeksters zijn daar meestal in het winterhalfjaar afwezig; ze verkassen dan naar de kust. Ze trekken ten dele weg en door van juli tot in de winter en keren terug vanaf eind januari tot in mei. Grote aantallen overwinteren langs de kust, op de Wadden en de Zeeuwse Delta of trekken weg naar Zuidwest-Europa. Scandinavische vogels vliegen verder door naar Afrika. Onder de in Nederland overwinterende vogels vallen veel slachtoffers tijdens aanhoudende strenge vorst. Er kan dan ook een massale vorsttrek ontstaan. Sinds ongeveer 1985 neemt het aantal Scholeksters sterk af. De oorzaken daarvoor liggen zowel in de broedtijd als in de winter. De broedvogels van het intensief gebruikte boerenland brengen te weinig jongen groot. Overwinterraars kampen met voedselgebrek door overbevissing van de mosselbanken in het waddengebied en het ongeschikt worden van gebieden in het Deltagebied.

Het aantal broedparen voor Nederland bedraagt 35.000-43.000, (2018) en het winteraantal bedraagt 170.000-190.000 vogels.

Voedsel

Scholeksters staan bekend als voedselspecialisten. Individuele vogels selecteren vaak maar een of enkele soorten uit een breed spectrum van potentiële prooien. Aan de kust voeden ze zich met kokkels, mossels, nonnetjes, wadpieten, garnalen en krabbetjes. In het binnenland eten ze voornamelijk regenwormen, emelten en insecten. Ze zoeken hun voedsel op de tast of op zicht. Ze gebruiken aan de kust verschillende technieken om schelpdieren te openen. Dit is per individu verschillend.

FOTO, ROOTS.NL

Territoriumgedrag

Op de Rijksuniversiteit Groningen is onderzoek gedaan naar het verband tussen territoriumgedrag en het broedsucces van de Scholekster.

Het broedsucces bleek te worden beïnvloed door de keuze van een geschikte broedplaats. Scholeksters zijn trouw aan hun territorium. Ze blijven hun broedplaats jarenlang trouw, zelfs als deze minder geschikt wordt door veranderde omstandigheden. De beste broedplaatsen worden bezet gehouden door succesvolle paren. Dat gebeurt dan door Scholeksters die makkelijk 30 jaar oud kunnen worden. De oudst bekende vogel in Nederland was 46 jaar oud. Jonge geslachtsrijpe Scholeksters (floaters genoemd) hebben twee mogelijkheden om een territorium te bezetten. Ofwel genoeg nemen met een kwalitatief minder goed territorium, of wachten met broeden tot er een goed territorium vrijkomt. Een goed territorium (hokkerterritorium) ligt dicht bij de voedselbronnen op het wad. Een slecht territorium (wipperterritorium) ligt verder weg van de voedselbronnen.

Aangenomen werd dat beide strategieën gedurende een scholeksterleven evenveel jongen zouden opleveren. Een keuze tussen vroeg beginnen en jaarlijks weinig jongen grootbrengen, vanuit een wipperterritorium, of later beginnen met jaarlijks een hoger broedsucces vanuit een hokkerterritorium. Die veronderstelling bleek onjuist. Een hokkerterritorium bleek gemiddeld 0,65 jong per jaar op te leveren, een wipperterritorium 0,2 jong per jaar. Terwijl de wippers eerder in hun leven met broeden beginnen. Maar de wippers moeten veel meer moeite doen om voldoende voedsel aan te voeren voor hun jongen door hun ongunstig gelegen broedterritorium.

Jonge hokkers kregen de sociale status van hun ouders mee. Deze jongen bleken vaak ook weer een hokkerterritorium te veroveren. De jongen van wippers bleek dit maar zelden te lukken. Bij het veroveren van een hokker -territorium bleek het van belang de omgeving goed te kennen. Als men zo'n territorium kunstmatig leegmaakte door de "eigenaars" te verwijderen, bleek dat 80 procent van de op deze manier vrijgemaakte territoria werd bezet door vogels die bekend waren met de omgeving. Floaters maken zich met het terrein bekend door regelmatig de betreffende territoria binnen te dringen.

Broedbiologie

Scholeksters hebben een opvallende baltsvlucht met een langzame vleugelslag. Ze broeden vooral in de kustgebieden. In de tweede helft van de twintigste eeuw vond uitbreiding plaats van het broedareaal naar gebieden in het binnenland; in Nederland al vanaf 1920. Hij is zeker in ons land ook een broedvogel op grasland en (braak liggende) akkers in het binnenland. In het binnenland van Noord-Brabant werd de Scholekster voor zover bekend in 1947 voor het eerst broedend aangetroffen. Het is echter aannemelijk dat hij in de kuststreken van West-Brabant reeds vóór 1947 al op verschillen plaatsen, verder van de kust min of meer regelmatig heeft gebroed. Ze broeden vanaf hun vierde jaar. Het nest is niet meer dan een kuiltje in de grond. Soms bekleed met wat steentjes of oogstrestjes. Het broedsel bestaat meestal uit 3-4 leem- tot zandkleurige eieren met bruinrode of donkerbruine vlekken. Ze leggen de eerste eieren meestal twee tot drie weken later dan de Kieviten (ervaring van de weidevogelgroep Weimeren). De broedduur is 24-27 dagen. Op daken broeden ze vooral op grinddaken. In het jaar van de Scholekster (2009) broedde naar schatting 4 procent van populatie op daken van gebouwen. De jongen zijn echte nestvlinders. In tegenstelling tot andere steltlopers voeren de ouders hun jongen en kunnen daardoor succesvol op platte daken broeden in steden. Mits er voldoende foerageer -gebieden in de buurt zijn. De jongen zijn na 32-35 dagen vliegvlug. Tijdens een inventarisatie in de stad Breda in 2017 werden er 10 -12 territoria vastgesteld. Er is niet bekend hoeveel jongen dit opleverde (zie Hupke 172, lente 2018).

De Europese Scholekster is een van de best bestudeerde waadvogels.

Hans van der Sanden

Literatuur:

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen
SOVON 1987 Atlas van de Nederlandse vogels
Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967
Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen 2007. Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda
Vogels houden van Breda. West Brabantse Vogelwerkgroep
Vogels in de kop 3 Jan Desmet
Weidevogels, Astrid Kant.

Lessen die vogels ons kunnen leren

Dit is een iets aangepaste titel in de rubriek Levenslessen die vogels ons kunnen leren.

Ook in mijn omgeving doe ik wel eens een "oproep" om een artikeltje te schrijven voor ons verenigingsblad. Bij een betrokken buurman uit de straat hoefde ik dat maar één keer te doen. Hier is zijn les, die ik ons allen niet wil onthouden.

"De misstap"

Ik werd aangevallen met een stevige tik tegen mijn pet toen ik een hark uit ons schuurtje wilde halen. Gepladder en nóg een schijnaanval maakten mij duidelijk dat ik hier niet gewenst was. Ik griste de hark mee terwijl ik bukkend naar buiten stooft.

Er zat dus een vogelnest in de schuur en toen de kust veilig was ging ik voorzichtig op onderzoek uit. Ik trof een schitterende creatie van dode blaren bekleed met mos tegen de zolen van een stel laarzen aangebouwd. En daarin dus zeven héél kleine eitjes.

Het was al eens eerder gebeurd in ons schuurtje omdat dit niet is afgesloten met een deur en ik wist "dit moet een Roodborstje zijn." De dagen daarna werd mijn vermoeden bevestigd doordat ik er regelmatig een, waarschijnlijk het mannetje, in en uit zag vliegen. Nou wil het geval dat wij ook een kat hebben, onze Yip, en het open schuurtje uitnodigde tot een gruwelijk drama met ons aanstaande gezinnetje. Kortom, het schuurtje tijdelijk afgesloten met het originele deurtje bestaande uit losse latten met ruimte ertussen, om de kat tegen te houden met voor vogels een vrije doorgang. Fantastisch zoals zij in volle vlucht, even kantelend met de vleugels, tussen de spijlen door vlogen. Regelmatig ging ik in de weken erna poolshoogte nemen maar liet verder de vogels zoveel mogelijk met rust.

Intussen moesten er zeker al jonge vogels zijn want ik hoorde regelmatig een zacht vogelkoortje bij het voeren en Yip deed verwoede pogingen daarbij aanwezig te zijn. Tot ik op 'n dag turend tussen de spijlen de hele schuur gevuld zag met een verkleinde versie pinguïns met een dikke gele bek, doodstil zittend op een fietsstuur, een kratje, de laarzen en tegen het raam, wachtend op het voeren van de ouders. Het was een aandoenlijk en tegelijk koddig gezicht. Onze tuin riep intussen ook om aandacht en het was dus hoognodig, tijdelijk verhinderd door de vogels , om spullen uit het schuurtje te halen.

Ik moest dus naar binnen om iets te pakken, en "men" bleef keurig zitten... behalve ééntje.

Deze vloog per omgaande recht de tuin in en verdween achter een bosje.

"Wacht", dacht ik, "ik zal 'm vangen en terug in het schuurtje zetten."

Vorzichtig naderde ik het bosje en daarachter zou dus onze verstekeling moeten zitten.

Met één grote stap rond de struik en tegelijk bukkend hoopte ik de jonge vogel te grijpen, maar ik wist het antwoord al toen ik een wegstervend piepje hoorde onder mijn schoen...!

Wat is de boodschap in deze?

Ik leerde ervan in de natuur af en toe in te grijpen, maar zo weinig als mogelijk.

En kennis is hierbij onontbeerlijk, weet wanneer je wel of juist niets moet doen."

Dat is dus de vogelles voor en door mijn buurtgenoot René. Hierbij een foto van een jonge Roodborst. Op het eerste gezicht zou je niet denken dat het een Roodborst is. Ooit hielp ik deze vogel vangen bij iemand bij ons in de straat, om te voorkomen dat de vogel ten prooi zou vallen aan de poes. Ik zeg er niet bij wat de voornaam van die buurman was, maar misschien heb ik toen wel een verkeerd voorbeeld gegeven.

Antoinette van der Wildt

Sperwerterreur

Als vogelaar kun je voor verrassingen en tegenstrijdige gevoelens komen te staan als het om die vogel gaat. De Sperwer, geliefd en gehaat of ben ik de enige....? Een van de eerste confrontaties met een Sperwer was tijdens een vogeltocht met bevriende vogelaars op Tiengemeten. Het eiland was in die tijd nog een agrarische parel, de omvorming van een natuureiland was in het prille stadia. De boeren boerden er nog, hier en daar stond een boerderij al leeg als eerste bolwerk van de naderende metamorfose naar dit eiland als natuurelement.

Eerste waarneming

Op onze wandeling over de dijk rond het eiland hoorden we ineens het felle gekrijs van een vogel in doodsangst. Het was een Spreeuw, net gegrepen door een Sperwer. Gebiologeerd bekeken we het drama. De Sperwer met de prooi en de Spreeuw die met bovennatuurlijke krachten uit de doodsgreep probeerde te ontkomen. In mijn herinnering duurde het uren. Zo moest het voor de Spreeuw ook gevoeld hebben, het leven van een Spreeuw is immers korter dan de gemiddelde leeftijd van een mens. Diverse gevoelens vochten in mij, de angst van de Spreeuw maakte me misselijk, toch bleef ik kijken, geobsedeerd door de kracht en het jachtinstinct van de Sperwer. Nooit zal ik die eerste waarneming van een Sperwer die een prooi vangt vergeten. Voor eeuwig in het geheugen gegrift. Daarna volgden vaker van deze drama's. We woonden nog maar net op ons plekje aan de rand van het bos toen we in de winter voor het raam stonden en voor onze ogen zagen hoe een Sperwer een Merel sloeg. De Merel was een lage struik ingevlucht en dacht te ontkomen. Dat hoopten wij ook, hoe anders liep het.

De Sperwer dook boven op de bos en bleek zijn klauwen toch in de Merel gezet te hebben. Een oorverdovend gekrijs begon, de Merel probeerde dieper weg te duiken, de Sperwer probeerde dat te voorkomen. Meer dan een kwartier volgden wij achter het raam op een afstand van 2 meter het tafereel. Een hopeloos gevoel van onmacht overviel me, ik wilde dat de Merel ontsnapte. De Sperwer hield de strijd om zijn maal vol en zette zijn klauwen door de bos heen dieper en vaster op de Merel. Het leek mij een eeuwigheid voordat het gekrijs eindelijk verstomde, de Sperwer zijn prooi meenam en ik berustte in de loop van de natuur.

Vogelparadijs

De Sperwers die hier hun biotoop hebben zorgen geregeld voor een ware veldslag. Voor mij – ik weet het, zo werkt de natuur- toch dieptepunten. In het voorjaar is het een drukte van jewelste met het uitkiezen en bezetten van de vele nestkasten door Koolmees, Pimpelmees, Winterkoning, Bonte Vliegenvangers. De open nestbouwers als Groenling, Grauwe Vliegenvanger, Putter, Zanglijster, Merel, Vink nemen dankbaar hun intrek in de grote klimoptakken tegen de dennen. Een waar vogelparadijs waar we iedere dag van mogen genieten. Dat paradijs kan van het een op het andere moment veranderen in een hel weten we ondertussen. De waarschuwingsroep herkennen we ondertussen meteen. Een schrille roep van Koolmees of bv. Boomklever, alles duikt weg en vanaf dat moment heerst doodse stilte. Dan weten we, de Sperwer loert hier ergens . Helaas is de waarschuwingsroep niet altijd op tijd, dan hoor je noodkreten en daarna stilte en leert de ervaring dat de Sperwer op tijd was om zijn, haar, of een maaltje voor de jongen te vangen.

FOTO, RIA LAMBREGTS

Afgelopen zomers vielen geliefde medebewoners ten prooi. Het snoert me de keel, wat een pech voor die vrolijke, die interessante, die actieve, die zorgzame vogelbuurtbewoners. In 2020 was het die gezellige Roodborst, zodra we buiten zaten aan ons avondmaal kwam hij op de stoelleuning zitten of keek vanaf de bank op ons. Een lieflijk melodietje neuriend. Vaak komend tot op de leuning van een van de lege stoelen tegenover ons. Als ik een rijstkorreltje weggooid vlogde de vogel eerst geschrokken weg, daarna dook ie naar de korrel en at hem op. Keerde terug naar de stoel en zo verging het vele avonden, tafelgezelschap waarvan je als vogelaar geniet. Een mooie avond vlogde de Roodborst van de stoelleuning naar het muurtje 5 meter verderop, dat deed hij vaker. Die keer kwam een flits langs, griste de Roodborst mee en in een fractie zagen we de Sperwer het bos in duiken met de vogel in zijn klauwen. Weg lieve Roodborst, mijn emotie uitte zich in een misselijkmakend kokhalzend gevoel. Het avondmaal smaakte niet meer, de boosheid naar de Sperwer was enorm. Onvergefelijk vond ik het, terwijl de Sperwer niet anders deed dan waar ik mee bezig was, zorgen voor zijn avondmaal. Op dat moment was het doden door die Sperwer van een voor mij bekende vogel een doodzonde. Geen empathie mijnerzijds voor de Sperwer. Dat de Sperwers in de buurt nestelde bleek door de veelheid aan veren van kleine zangvogels die we dat broedseizoen vonden. Onze beminde Putters, prachtig van kleur, hun vrolijke gekweel, onbekommerd in hun gedrag, snoepend van de zaken van de Teunisbloemen, weinig van hen overleefde het eerste jaar, afgaande aan de veren die we in het bos vonden. Het leek wel of de Putters zich het gevaar van de Sperwers nooit realiseerden. Het kwam zover dat ik opsprong van tafel of de keuken uitrende, zodra ik de Sperwer rond zag cirkelen en in mijn handen klaptten om alle vogels te waarschuwen en de Sperwer te manen elders een maal te zoeken. Eigenlijk onoorbaar gedrag voor een vogelaar, dat realiseerde ik me pas later. De kleine zangvogels moesten ook beschermd worden vond ik. Niet terecht om me daar mee te bemoeien toch?

Afgelopen broedseizoen was het weer flink raak. We hadden soms niet gelijk in de gaten welke vogels ten prooi waren gevallen. Zoals het koppeltje Pimpelmezen dat jaarlijks in de betonkast in de Esdoorn broedt. Manlief voert het vrouwtje terwijl zij de eitjes warm houdt. Op een dag zie ik het vrouwtje 's middags voor de holte roepen en vanuit het gat rondkijken. Ze roept en roept, manlief komt niet. Na 10 minuten geeft ze het op en gaat verder met broeden. Rond half zes herhaalt het tafereel zich, weer geen resultaat. Rond 19.00 uur roept ze weer, na een kwartier roepen neemt ze het risico en verlaat het nest om zelf eten te gaan zoeken. De dagen daarna zien we dat ze af en toe zelf het nest verlaat om te gaan eten. De Sperwer heeft het mannetje zeer waarschijnlijk verschalkt. Het vrouwtje werkt zich uit de naad eenmaal als de jongen er zijn. Het merendeel vliegt uit.

We vinden tijdens het broedseizoen veertjes van Zwartkop, Heggenmus, Merel, Koolmees, Pimpelmees. Een complete Spreeuw met afgerukte kop ligt in het pad bij de houtopslag. Mogelijk hebben we de Sperwer ongemerkt verstoort. Ze komt niet terug om de prooi op te halen.

Geregeld zien we de Sperwer opduiken, in hoogzomer vaak het mannetje. Het instinct van de vogelaar staat op scherp in die tijd en zodra het muisstil is weten we dat de Sperwer in de buurt is.

Af en toe zien we man Sperwer ineens op het dak van de schuur van waaruit hij de omgeving bespied om zijn slag te slaan. We pakken snel de kijker en bewonderen zijn energieke houding en de blik die gericht is op de jacht op prooi. Wat is hij mooi. Het is zo rond de vijver ook een tafeltje dekje voor de Sperwers. De aantrekkingskracht van het water voor badden en drinken kan gelijk een dodelijk treffen zijn als je als zangvogel op het verkeerde moment op de verkeerde plek bent.

Schrijnend vond ik de vangst van de juveniele Groenling. Wat waren we trots dat we het voorbij broedseizoen Groenlingen in de tuin hadden. Ze waren van een ander territorium verdreven door kap en omvorming van een grote bomen- en struikenrijke tuin. Bij ons vonden ze een welkom nieuw onderkomen in de grote volwassen klimopplanten die tientallen meters hoog de dennen in zijn geklommen. Een waar eldorado voor vogels die klimplanten. De Groenlingen kregen er hun jongen. Het was mooi om ze, eenmaal uitgevlogen, te zien foerageren op de knoppen van de Paardebloemen en andere kruidenrijke planten in het grasveld dat we tot kruidenveld lieten omvormen. Handig waren ze gaan zitten op een stengel zodat ie plat viel, dan schoven ze over de stengel naar de knop en pluisten die lekker uit. Het bleek favoriete kost voor hen. Maar de juveniele Groenlingen leken zich niet bewust van het gevaar van de Sperwers en waren meestal druk bezig met foerageren of gezamenlijk wat gezellig rondfladderden. Dat ontdekte ik op een ochtend, lopend over het grasvlak waar de Groenlingen altijd zaten. Tot mijn afgrijzen zag ik de restanten van een juveniele Groenling, kop afgerukt en alleen de vleugelveren lagen er, dat was wat restte van zo'n attractieve Groenling. Inwendig vloekte ik op die vermaledijde Sperwer. Dat hij toch elders zijn kostje bij elkaar ging scharrelen! Waarom steeds weer die voor mij als individu bekende vogeltjes.

Inmiddels is het winter en nog steeds vliegen de Sperwers rond. En herhaalt zich het tafereel van vangst bij de voedertafel of een muisstil bos na een waarschuwende kreet. Omhoogkijkend zien we de Sperwer boven ons cirkelen. Wat is dat toch een fenomenaal mooie vogel, wat een zicht, wat een rover. Het gevoel van haat en liefde blijft. Ik sidder al bij de gedachte aan het komend broedseizoen.

Mary Holleman-ter Meulen

Met Brabants Landschap op pad in “ons” mooie Brabants Landschap

Op een zaterdagmorgen in november krijg ik van Martin van Leest, coördinator van onze uilenwerkgroep, een telefoontje. Of ik een excursie op zondagmorgen, de dag daarna dus, kan overnemen van Jan Benoist, die beroerd in bed ligt van de griepspuit.

Crowdfunding

Wat moet er gebeuren dan? Waar vindt dat plaats? Wie komen er? Martin heeft op deze vragen niet veel antwoorden, hij is ook maar de boodschapper. Ondanks deze onduidelijkheid zeg ik ja dat doe ik. En dat is omdat ik wel doorkrijg dat het een excursie is voor mensen die bij een crowdfundingactie van Brabants Landschap extra hebben gedoneerd om de uilenbescherming te ondersteunen in m.n. de financiering van uilenkasten. Ik ben zelf ook actief in de uilenwerkgroep (daarom heeft Martin mij gebeld natuurlijk) en ik vind het mooi dat er mensen zijn die denken, die uilenbescherming is belangrijk, daar geef ik graag wat geld aan uit. En tijdens de excursie merk ik dat het niet per se uilenkenners of -liefhebbers zijn maar wel mensen met een grote betrokkenheid bij de natuur en leefomgeving.

Gelukkig heb ik zaterdagmorgen nog even contact met Jan en hij vertelde mij wat het programma is van de zondagmorgenexcursie. De start is bij 't Buyten Huys in Rijsbergen waar Marco Renes van Brabants Landschap een presentatie houdt over uilen en de uilenbescherming in het bijzonder. Niet geheel toevallig misschien ligt “ons” uilengebied daar heel dichtbij. Ik wist dan ook meteen, dat de aansluitend bedoelde excursie niet in het gebied van Jan, maar in ons uilengebied ging plaatsvinden.

We (mijn Jos en ik) zijn ons zaterdagmiddag nog even gaan oriënteren op mogelijke parkeerplaatsen en hebben al fietsend een wandelrondje van 4,5 km vastgesteld. Wij waren er klaar voor en hadden er zin in.

Ik wil hier ook graag een verhaaltje over schrijven, maar wil het dit keer niet hebben over vogels en uilen maar over mensen. Want als ik dan terugkijk op deze dag denk ik, wat zijn dat mooie mensen die daar bij Brabants Landschap hard werken om de natuur te dienen, maar ook die mensen die dat uilenwerk zonder veel aanmoediging toch gewoon financieel ondersteunen, en niet te vergeten die mensen die hun erf beschikbaar stellen voor het plaatsen van uilenkasten en dit erf ook nog eens zodanig inrichten dat de uil zich daar prettig voelt.

Samenwerking

Om te beginnen bij Linda en Marco van Brabants Landschap. Zij bedachten de crowdfundingactie, waarbij men als tegenprestatie voor een donatie kon intekenen voor het bijwonen van een lezing of excursie. Dit leverde BL veel geld op, maar ook heel veel werk. En dat wetende ben ik extra blij dat ik ja heb gezegd, anders hadden ze alle mensen (11 belangstellenden) moeten afbellen en vervolgens weer iets nieuws moeten opstarten.

Zij werken hard voor de ondersteuning van een heel groot aantal uilenwerkgroepen in Brabant en komen ook gewoon op zondagmorgen naar Breda om een lezing te geven en laten ons, in alle vertrouwen, de excursie verzorgen op de manier waarop wij dat denken te moeten doen.

Je ziet het in deze tijd overal gebeuren. Er wordt een crowdfundingactie gestart en in no time stromen de euro's binnen. Dit zegt dat er veel mensen financiële ruimte hebben om te doneren, maar je moet het dan ook nog doen. In dit geval doneren om steenuilenkasten beschikbaar te kunnen stellen aan de vele uilenwerkgroepen. We merken tijdens de excursie dat het veelal mensen zijn die nog nooit een uil of uilenkast gezien hebben. Helaas gingen ze op dit uur van de dag, in de morgen dus, ook geen uil zien. Maar kasten en mooie erven genoeg en met heel veel belangstelling luisterden ze naar de verhalen die wij daarbij vertelden.

Want je merkt pas als je de excursie in je hoofd aan het voorbereiden bent, dat er bij iedere kast wel een verhaal te vertellen valt. En die verhalen hebben vaak een relatie naar de gastgevers. Ook dat zijn mensen met heel veel liefde voor de natuur. Zo wilden nieuwe bewoners in ons gebied heel graag een uilenkast (want zij hadden de ervaringen gehoord van een familielid). Daar aangekomen en het erf bekijkend zagen wij heel veel elementen die zeer gewaardeerd worden door uilen, maar ook een vierkante diepe vijver met een hoog opstaande rand. Een van de belangrijkste doodsoorzaken van de steenuil is de verdrinkingsdood (ook vaak in drinkbakken voor vee). De uilen komen in het water terecht (hebben ook dorst) en vinden geen houvast om eruit te kunnen klimmen en verdrinken. Geen probleem zeggen de bewoners, we halen die vijver wel weg! En zo geschiedde, de vijver ging weg, de uilenkast kwam en binnen een jaar zat er een steenuil in! Nog zo'n mooi verhaal. We komen al jaren bij mensen waar een steenuilenpaar onder de dakplaten van de grote schuur woont en broedt. Op enig moment krijg ik een telefoontje. Ze willen de asbestplaten verwijderen maar vragen zich af hoe daarbij rekening te houden met “hun” uilen. Allereerst al mooi dat ze daarover contact met ons opnemen natuurlijk. We komen tot het advies om dit te doen voor of na het broedseizoen, in ruime zin voor april of na september.

En als het kan het vervangen in zo kort mogelijke tijd af te ronden zodat de uil niet te lang dakloos is. Wij krijgen op enig moment de datum door wanneer de aannemer aan het werk gaat. 's Morgens rijdt ik er voor mijn werk even langs en zie dat er al begonnen is. 's Avonds kom ik er nogmaals voorbij en zijn ze klaar. Dezelfde week wordt de steenuil weer gesignaleerd op het dak!

Als we bij dit adres bovenvermeld verhaal vertellen, rijdt een van onze gastgevers voorbij. Hij herkent Jos en stopt onmiddellijk. Raampje open en dan vertelt hij dat hij diezelfde morgen een vogel in de schuur op zijn kerkuilenkast heeft zien zitten, hij denkt dat het een sneeuwuil is. Kan dat? Ik zie Marco Renes van BL glimlachen, deze kans is heel klein. Ik vraag Jan, de gastgever of hij een volgende keer indien mogelijk een foto kan maken. De volgende dag is er een foto en ik deel deze met Marco.

De foto is niet helemaal scherp, in een donkere schuur met flits en ingezoomd genomen. Ik durf niet met zekerheid te zeggen wat het is. Maar de sneeuwuil bleek een torenvalk te zijn!

En zo maak je in het uilenwerk iedere keer weer fantastische belevenissen mee. Ik kan er wel een heel Hupke mee vullen. Maar tegen het eind van de ochtend komt de excursie aan een einde en daarmee dit artikelje toch ook wel. De medewerkers van Brabants Landschap gaan terug naar huis, het werk zit erop. De donateurs zijn zienderogen blij en tevreden met deze mooie morgen en ook wij kunnen terugkijken op een onverwachte, maar zeer gezellige zondagmorgen die het enthousiasme om in het uilenwerk energie te steken alleen nog maar vergroot. Mijn sympathie gaat zeker uit naar alle mooie mensen die zich op deze dag, maar ook ervoor en erna, voor de natuur en onze woonomgeving inzetten.

Antoinette van der Wildt

Lintje voor Wouter van Gils

Op dinsdag 26 april 2022 hebben Jose [mijn vrouw José?] en ik het voorrecht gehad om bij de uitreiking van een koninklijke onderscheiding aan Wouter van Gils te zijn. De uitreiking vond plaats op een geweldige locatie kasteel Eerde te Ommen. Wij werden op zeer vriendelijke en aangename manier ontvangen door de burgemeester van Ommen, die geïnteresseerd was in onze link met Wout van Gils en het bijzonder vond dat wij helemaal uit Brabant waren gekomen. Ik vond het ook zeer belangrijk dat er een afvaardiging van de Vogelwerkgroep aanwezig zou zijn. Er waren drie mensen die een onderscheiding zouden ontvangen: een werd ridder en twee traden toe tot de orde van Oranje Nassau. Bij Wouter kwam er dan nog 'met de zwaarden' bij omdat hij bij de militaire geneeskundige dienst zit als reservist.

Na de koffie en de ontvangst van de meegelokte dame en heren, kon het ceremoniële deel van deze dag beginnen met de toespraken van de burgemeester. Het was bijzonder om te horen hoe veel werk mensen doen als vrijwilliger en met hoeveel liefde ook. Wouter was de derde in de rij van toegesprokenen, hij genoot met volle teugen.

De burgemeester begon zijn toespraak met zijn verbondenheid aan de Vogelwerkgroep en zijn liefde voor vogels en de natuur, maar sprak ook over zijn tekentalent en wat daar weer uit voortkomt.

Hij is vanuit Breda naar Hellendoorn vertrokken om zich daar te vestigen als huisarts. Twee mensen uit zijn toenmalige praktijk hebben de voordracht gedaan met ondersteuning, vanuit de Vogelwerkgroep, (met name van Jan Benoist), én vanuit de andere hoeken van zijn vrijwilligerswerk, zoals het project met de kinderziekenhuizen en tehuizen in Polen en dat al zo'n twintig jaar lang. Dit houdt niet alleen in het regelen van medicijnen en hulpmiddelen, maar vooral het inzetten van zijn teken- en schilderkunst om deze plekken op te vrolijken met grote schilderijen.

Na het zingen van het Wilhelmus konden we aan de oranjebitter en was er nog een borrel voor iedereen en een toespraak van militaire zijde. Dit noemen zij een "akkefietje" als afsluiting van een bijzonder moment.

Na nog een driewerf hoera voor onze koning zat een bijzondere en hele mooie ochtend erop voor ons. Heel fijn om dit te mogen meemaken.

We werden nog door Wouter uitgenodigd om mee te gaan lunchen en zijn nog even ook bij hem thuis geweest. We hebben een topdag gehad.

Ronald Buijnsters

En voor ons als Vogelwerkgroep het allerbelangrijkste, hij heeft het logo van de West Brabantse Vogelwerkgroep ontworpen en getekend. Door de jaren heen (51 jaar inmiddels) is dat wel enkele keren gewijzigd en gemoderniseerd. Maar op onderstaand logo zijn wij erg trots. Met heel veel dank aan Wouter.

Jan Benoist

Ad Verschuren

Als een echt buitenmens is Ad graag in het groen bezig. Nieuwsgierig naar meer kennis over vogels heeft hij deelgenomen aan de cursussen van onze Vogelwerkgroep. Nu er geen verplichtingen van het werk meer zijn, trekt hij er regelmatig op uit, inmiddels in het bezit van een nieuwe verrekijker.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Het is fijn dat je in de directe omgeving de vogels herkent, dit geeft mij voldoening en rust.

Wij wonen aan de rand van Wagenberg en hebben een grote tuin tegen het buitengebied aan en daardoor heb ik een breed aanbod van vogels.

Ook vind ik het leuk om als mensen op visite komen wat over vogels te kunnen vertellen.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Het is een vereniging waar heel veel kennis aanwezig is. De ambitie van de leden ligt erg hoog, de meeste leden voelen zich over het algemeen zeer betrokken. Dat is te merken aan de grote aanwezigheid bij excursies en lezingen. Ik vind het belangrijk dat de vereniging laagdrempelig is en dat iedereen zichzelf kan en mag zijn. Om je thuis te voelen bij de vereniging maakt het niet uit of je veel of weinig kennis hebt.

Waarom ben je lid geworden?

Eigenlijk is dat begonnen met een gekkigheidje. Tijdens mijn werk had ik regelmatig te maken met mensen die heel veel kennis van ecologie en vogels hebben. In een vergadering werd wel eens de opmerking gemaakt dat ik mijn kennis op het gebied van vogels moest bijspijkeren. Het toeval wilde dat voor een nieuwe cursus nog één aanmelding nodig was om te kunnen starten, dus heb ik me maar opgegeven. Ik heb er nooit spijt van gehad. Het was een echte eyeopener.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Er hangt bij ons een uilenkast van het Brabants Landschap. Na een aantal jaren had ik eindelijk een koppeltje Steenuilen in mijn kast.

Natuurlijk was ik apetrots maar jammer genoeg zijn ze verstoord en vertrokken. Toe nu toe zijn ze helaas nog niet teruggekeerd. Maar de experts zeggen dat ik vol moet houden en dat het op den duur zeker beloond gaat worden, dus daar ga ik dan maar van uit.

Wat is je lievelingsvogel?

Voor mij is dat de Putter/Distelvink, Dit vind ik een heel mooi vogeltje dat ik meestal zie in grotere groepen en soms met Sijsjes.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Zoals ik al heb aangegeven hebben wij een grote tuin en deze is vogelvriendelijk ingericht: lekker rommelig door takkenrillen, houtstapels van dood hout en diverse vogelkastjes. Verder hebben we een grote variatie aan bomen, struiken en kruidachtige planten. In januari van dit jaar ben ik gestopt met werken bij de gemeente Breda, afdeling Groen. Nu ga ik elke week een dag op pad met vogelvrienden. Van kan ik veel leren en daarnaast is het ook nog erg gezellig.

Wat is het mooiste vogelland?

Dit antwoord moet ik je schuldig blijven omdat ik pas net begonnen ben met vogelen.

Tot nu toe is ons Nederland een mooi land om te vogelen, gezien de variatie in landschappen.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Voor mij is natuurgebied De Pannenhoeve bij Rijsbergen nummer 1.

Verder zijn alle gebieden waar ik tot nu toe ben geweest prachtig. De Sallandse Heuvelrug is zeker ook het vermelden waard.

Kun je vogelen combineren met je werk of andere hobby's?

Nu wel, ik ben inmiddels met pensioen. Het is zo leuk om te doen. Lekker buiten midden in de natuur waar nog zoveel is te zien naast de prachtige vogels. Mijn andere hobby, sleutelen aan een oude Solex en lekker toeren met onze club, zal ik zeker ook aanhouden om wat variatie erin te houden.

Zijn we nog wat vergeten?

Nee hoor, ik vond het leuk om mij op deze manier te introduceren en hoop nog lang aan het brede scala van verenigingsactiviteiten te mogen deelnemen.

Ineke Buijnsters

Natuurgebied in de regio

De Lange Maten / De Moeren

Vanwege een aanstaande verhuizing naar Zundert valt het oog op De Lange Maten, een klein natuurgebiedje grenzend aan de Moeren en de Buissche Heide. Bij aankomst worden we verwelkomd door een zingende veldleeuwerik, een gekraagde roodstaart en een boomleeuwerik. Geweldig, ondanks de droogte dit voorjaar is het hier een concert van jewelste.

Algemeen

Er is ook een heel duidelijk bord: geen toegang! En overigens; verboden toegang. Kwetsbaar natuurgebied. Het geeft niet, we blijven netjes buiten en vanaf de slagboom horen we veel wat ons blij maakt: groene specht, koekoek, genoemde veld – en boomleeuwerik, boompieper, kievit, buizerd, zanglijster, fitis, zwartkop, tuinfluiter, merel, kraai, gaai, roodborst, vink, koolmees, pimpelmees, boerenwaluw, grote bonte specht, gekraagde roodstaart. Op waarneming.nl zoek op Zundert – Lange Maten e.o.

Ligging en bereikbaarheid

We verleggen ons doel naar De Moeren, dit grenst aan de Lange Maten, maar omdat je daar niet door mag, moet je omrijden en de Moeren vanaf de andere kant benaderen. Dit kan vanaf de Rucphenseweg, afslaan naar de prof. H. van der Hoevenstraat. Vanaf hier kun je een bordje volgen en er is zo'n 50 meter van de weg een parkeerplaats.

Of vanaf Zundert: Rucphenseweg, Eldertstraat, Stouwdreef. (hier stuurt Google maps je heen) Hier is echter geen parkeerplaats.

Parkeren kan ook bij de restaurant de Moerse Bossen, van daar is het op loopafstand

Beschrijving

De Moeren is een oud landgoed, dat is te zien aan de opbouw met rechte lanen. Verdwalen zul je er niet. Verlopen is ook niet nodig als je daar geen liefhebber van bent. Een keer de laan op en neer is goed voor twee uur oefenen in het verschil tussen Zwartkop en Tuinfluiter, weer die Gekraagde roodstaart, zoeken naar de Zwarte specht, de groene zat er ook trouwens. Boomkruiper, Winterkoning, Roodborst, Vink, de Koekoek van daarstraks in de Lange Maten komt even langsvliegen

Veel oude beuken en eiken langs de lanen, en tussen de stervende dennen veel verschillende loofbomen en sparren. Bloeiende lijsterbessen en meidoorns.

Wie veel wil lopen of met de fiets gaat kan hier een aantal gebieden combineren: de Moeren, Oude Buissche Heide, de Reten, Pannenhoef

Op waarneming.nl zoeken op Zundert – De Moeren, of Zundert – Eldertstraat e.o.

Zundert – Trappistenklooster e.o. (dit ligt tussen de Lange Maten en De Moeren)

Wilma Rasink

Bijzondere waarneming van Merel bij Stadskantoor

Tijdens het jaar van de Merel deed ik een aardige waarneming midden in de stad.

Het stadskantoor is al een aantal maanden geleden verfraaid met een aantal 'gevelbepantingen' bij de beide ingangen. Het zijn smalle staande schanskorven met verschillende beplantingen erin, natuurlijk voor vogels interessante struiken als Meidoorn, Vlier, Hulst, Cypres en verschillende soorten klimplanten, als Klimop, Bosrank en Kamperfoelie.

Mooie, goede nestgelegenheid en straks en bessen als herfst- en wintervoeding .

Piet van Iersel en ik gingen hier op 23 april in de ochtend een kijkje nemen om te zien wat ervan is geworden. We zaten namelijk een paar jaar geleden in een vergadering met de gemeente met de prijswinnende ontwerpers, om het een en ander voor de vogels interessant te maken. Plots hoorden we iets, "Heee, een Merel" zei Piet, "Nee", zei ik "het zijn de draden van de vlaggen die tegen het ijzer aan tikken." Afijn, nog even heen weer kijkend en oordelend konden we nog snel een zingende Putter aan de overzijde op waarneming.nl plaatsen.

'He ja, daar is hij toch, je hebt gelijk: een merelmannetje! Wie schetst onze verbazing dat we hier een Merel aantreffen. Hij hipte en klom in en tegen het hekwerk naar de volgende schanskorf en verdween al tokkend in een grote Cypres (*Chamaecyparis*), daarna bleef het stil! Zou hij hier al een nest hebben? Wij konden het niet zien. Nog even naar de andere ingang, maar hier was niets te zien. De beplanting is nog vrij jong, en groeit goed, straks zijn het mooie strakke groene zuilen!

Er hangen ook diverse nestkasjes aan het hekwerk, voor mezen en een enkele halfopen kast, voor misschien een Winterkoning of een andere vogelverrassing zo dicht bij de druk bezochte gebouwen.

Zo zullen er wel meer aparte en bijzondere waarnemingen worden gedaan in het kader van het jaar van de Merel.

Na een aantal jaren achteruitgang vanwege het vanaf circa 2016 rondgaande usutuvirus treedt bij de Merel de laatste jaren een licht herstel op.

Ook hier in de stad worden er al weer meer Merels in tuinen en plantsoenen geteld en gezien. Maar het is nog lang niet op het niveau van voor 2016!

We kunnen allemaal een beetje bij het onderzoek naar het wel en wee van de Merel meedoen. Bijvoorbeeld, het een aantal keren tellen van de voedselzoekende Merels op het gazon, of het aantal mannetjes bijhouden in je eigen tuin en naaste omgeving. Noteer dan het maximum aantal. Komen er wel jongen groot, en overleven ze in jouw omgeving (de kat een belletje aandoen...)

Wat eten de Merels in je tuin enz.!

Geef alles door op waarneming.nl, of vul een nestkaart in bij Sovon !!

Of schrijf je ervaringen en bevindingen op voor een bijdrage aan ons Hupke, dan staat het in ieder geval genoteerd voor de 'wetenschap'.

Raadpleeg eventueel de site jaarvandemerel.nl.

Willem Veenhuizen april 2022

FOTO, H VAN DER SANDEN

Waarnemingen

10	Geoorde Fuut	1-4-2022	Breda	Emerput	Kees Wijnen
1	Roerdomp	10-4-2022	Altena	Brabantse Biesbosch	Giggi van Melick
1	Koereiger	21-4-2022	Breda	Markdal	Martin Hemmer
1	Purperreiger	28-4-2022	Alphen-Chaam	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Kees Kammeraat
22	Ooievaar	27-2-2022	Alphen-Chaam	Chaam - Ginderdoor e.o.	Jan Vermeulen
40	Kleine Rietgans	23-3-2022	Breda	Hooijdonk	Rutger van Ouwerkerk
1	Roodhalsgans	14-2-2022	Etten-Leur	Krijtenburgsche Polder	Tim van Oerle
6	Mandarijneend	6-4-2022	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Jan Boers
1	Siberische Taling	17-4-2022	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Zonzeelsche P	Richard de Jonckheere
4	Zomertaling	9-4-2022	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Kees van der Krift
2	Krooneend	23-4-2022	Bergen op Z	Markiezaat - Kraaijenberg e.o.	Cobi van Wijngaarden
1	Witooegeend	6-2-2022	Breda	Waterakkers	Erik van Boxtel
3	Rosse Stekelstaart	23-4-2022	Bergen op Z	Markiezaat - Kraaijenberg e.o.	Cobi van Wijngaarden
1	Zwarte Wouw	11-4-2022	Drimmelen	Lage Zwaluwe - Zwaluwse dijk	Tim van Oerle
1	Rode Wouw	19-3-2022	Breda	Ruitersbos	Harald Jansen
1	Visarend	29-4-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Pannekoek	Harry Janssen
1	Smelleken	25-4-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jan van den Brandt
1	Boomvalk	21-3-2022	Oosterhout	centrum e.o.	Jan Boers
2	Slechtvalk	20-3-2022	Breda	Centrum	Henk Bruijns
8	Patrijs	16-2-2022	Breda	Lies - Dwarsschoot	Antoinette Wildt
3	Kraanvogel	11-3-2022	Breda	Markdal	Rutger van Ouwerkerk
150	Kluut	15-4-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Gert Bouwmeester
65	Goudplevier	11-2-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Piet van Iersel
2	Temmincks Strandl	16-4-2022	Steenbergen	Dintelse Gorzen - West lage delen	Gert Bouwmeester
1	Houtsnip	28-3-2022	Breda	Wendel	Ad Rijnen
5	IJslandse Grutto	27-4-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Joost Simons
1	Rosse Grutto	7-3-2022	Breda	Rooskensdonk	Erik van Boxtel
175	Regenwulp	9-3-2022	Breda	Haagse Beemden (woonwijk)	Cobi van Wijngaarden
9	Zwarte Ruiters	23-4-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Joost Simons
20	Bosruiter	28-4-2022	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Ria Lambregts
8	Dwergmeeuw	29-4-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Remko Hanssens
1	Reuzenster	12-4-2022	Drimmelen	Lage Zwaluwe - Zwaluwse dijk	Tim van Oerle
1	Grote G Kwikstaart	5-2-2022	Oosterhout	Oosterheide	Mariëtta Peters
2	Rouwkwikstaart	13-3-2022	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Rutger van Ouwerkerk
1	Paapje	24-4-2022	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Zonzeelsche P	Josina Roks
2	Tapuit	9-4-2022	Altena	Langen Bruggert	Marit Kamp
1	Beflijster	10-4-2022	Breda	Bavel - Bolberg	Reinier van Loo
1	Fluiter	20-4-2022	Gilze en Rijen	Landgoed Valkenberg	Jan Vermeulen
5	Baardman	18-3-2022	Altena	Brabantse Biesbosch -	Hans Diepstraten
1	Klapekster	18-3-2022	Zundert	Pannenhoef - zuid	Laurie Rijsdijk
1	Raaf	25-3-2022	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Raymond van Breemen
14	Ringmus	16-3-2022	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Anja Boele
10	Keep	24-2-2022	Breda	Teteringen	Marlies Leemans
2	Appelvink	29-3-2022	Breda	Prinsenbeek - Verloren Hoek e.o.	Andres Scherff

Onze werkgroepen

Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl	De Kamertjes	Jan Benoist	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	roofvogels@westbrabantsevwg.nl	Knotwerkgroep	Rob Fischer	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwg.nl	4° Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Watervogels	Vacant	watervogels@westbrabantsevwg.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Weidevogels	Agnes van der Sanden	weidevogels@westbrabantsevwg.nl	Excursies	Giggi van Melick	excursies@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl	Lezingen	Wilma Rasink	lezingen@westbrabantsevwg.nl

Ooievaar, Geelgors, Kneu, Kauw, Veldleeuwerik
Foto's, Ria Lambregts